

**BOSHLANG‘ICH SINFLARDA HUSNIXAT DARSLARIDA PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI**

Xursanova Gavhar Umar qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang‘ich sinflarda husnixat darslarini samarali tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, husnixat ko‘nikmalarini shakllantirishda interaktiv usullar, innovatsion yondashuvlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *Husnixat, boshlang‘ich sinf, pedagogik texnologiya, interaktiv metod, ko‘nikma, dars samaradorligi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.*

Muammoning dolzarbligi:

Hozirgi ta'lim tizimida savodxonlik va yozuv madaniyatiga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, husnixat o'quvchilarning nafaqat chiroyli yozish, balki nutqni to'g'ri ifoda etish, estetik didni shakllantirish kabi jihatlariga ham xizmat qiladi. Shunday sharoitda pedagogik texnologiyalarni to'g'ri tanlab, husnixat darslariga integratsiya qilish muhim muammo sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Kirish

Ta'lim – jamiyat taraqqiyotining poydevori. Har bir insonning bilim, ko‘nikma va malakalari aynan maktabning ilk bosqichi – boshlang‘ich sinflarda shakllana boshlaydi. Aynan shu bosqichda bolada savodxonlik, chiroyli yozish, aniq ifodalanish, mehnatsevarlik, intizom va estetik qarashlar singari muhim fazilatlar rivojlanadi. Shuning uchun ham boshlang‘ich ta’limda har bir darsning, har bir topshiriqning, ayniqsa husnixat fanining o‘rni beqiyosdir.

Husnixat — bu nafaqat chiroyli yozish san’ati, balki bolani diqqatli, tartibli va didli bo‘lishga o‘rgatadigan mashg‘ulotdir. Bugungi kunda maktabda har bir harfni, uning tuzilishini, yozilish tartibini puxta o‘zlashtirish, uni estetik va chiroyli tarzda qog‘ozga tushirish, ya’ni yozuv madaniyatini shakllantirish husnixat darslarining asosiy vazifasidir. Ammo bu jarayon faqat an’anaviy usullar asosida olib borilsa, o‘quvchida zerikish, qiziqishning pasayishi yoki sustlik holatlari yuzaga kelishi mumkin. Chunki bugungi bola texnologik muhitda o‘smoqda, u axborotni tez qabul qilishga, interaktiv va vizual uslublar orqali o‘rganishga ko‘nikib qolgan.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, boshlang‘ich ta’limda, xususan husnixat darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish dolzarb masalalardan biridir. Interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, yangi pedagogik

yondashuvlar nafaqat darsni jonlantiradi, balki o'quvchilarning qiziqishini oshirib, ularda mustahkam yozuv ko'nikmasini shakllantiradi. Ushbu maqolada aynan boshlang'ich sinflarda husnixat darslarida pedagogik texnologiyalarning o'rni va ahamiyati, ularni amaliyotga qanday tatbiq etish mumkinligi haqida so'z yuritiladi.

Asosiy qism

1. Pedagogik texnologiyalar va ularning mohiyati

Pedagogik texnologiya deganda o'qituvchining darsni aniq reja asosida, puxta metodlar yordamida, o'quvchining individual qobiliyatini inobatga olgan holda tashkil etish tizimi tushuniladi. Bu oddiygina uslub emas, balki butun o'quv jarayonini ilg'or, samarali va natijaga yo'naltirilgan tarzda boshqarish vositasidir.

Masalan, an'anaviy husnixat darsida o'qituvchi doskada harfni ko'rsatadi, o'quvchilar daftarga nusxa ko'chiradi. Ammo pedagogik texnologiyalar qo'llanganda bu jarayon o'quvchining fikrlashi, tahlil qilishi va mustaqil yozishga urinishlari orqali olib boriladi. Bu esa o'z-o'zidan sifat va qiziqishni oshiradi.

2. Boshlang'ich sinflarda husnixatning o'rni

Husnixat darslari — bu faqat chiroyli yozish emas, balki bolaga mehnat qilishni, sabrli bo'lishni, tafakkur bilan yozishni o'rgatadigan asosiy mashg'ulotlardan biridir. Har bir harfni to'g'ri chizish, uning balandligi va nisbati, so'zlar orasidagi masofa, yozuv ritmini ushlash — bularning barchasi mashaqqatli, ammo juda foydali ishdir.

Boshlang'ich sinf o'quvchisi ko'pincha harfni ko'rganicha nusxa ko'chiradi. Agar unga bu harf qanday paydo bo'lganini, qanday harakatlar orqali yozilishini tushuntirsak, natija boshqacha bo'ladi. Bu yerda pedagogik texnologiyalar ayni muddaodir — ular o'quvchiga tushunish, idrok etish va mashq qilish imkonini beradi.

3. Husnixat darslariga pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish usullari

a) Interaktiv metodlardan foydalanish

Masalan, "Insert" metodini olaylik: o'quvchilarga bir nechta noto'g'ri yozilgan so'zlar beriladi, ular ichidan xatolarni topib, to'g'rilashadi. Bu nafaqat yozuvni o'rganishga, balki e'tiborni oshirishga ham xizmat qiladi. Yoki "Blits so'rov", "Kim tezroq yozadi?" kabi o'yin usullarini darsga kiritish orqali bolalarning raqobat ruhini uyg'otish mumkin.

b) AKT – Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Bugungi sinflarda interaktiv doska, planshet, kompyuter, hatto mobil qurilmalar yordamida yozuv mashqlari bajarish mumkin. Maxsus ilovalar orqali o'quvchi harfni to'g'ri yozsa — dastur uni maqtaydi, xato qilsa — tuzatishni o'rgatadi. Bu esa bolaning o'zi bilan ishlash, o'zini baholash malakasini oshiradi.

c) Vizual materiallardan foydalanish

Videodarslar, animatsiyalar orqali harflarning paydo bo'lishi, ularning yozilishi, tovush-harf bog'liqligi ko'rsatilib, o'quvchining ko'rish xotirasi va idroki kuchaytiriladi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'rgani, eshitgani orqali tezroq o'rganadilar.

d) Refleksiya va tahlil elementlarini joriy etish

Dars oxirida o'quvchilarga “Bugun qaysi harfni chiroyli yozding?”, “Eng qiyin bo'lgan harf qaysi?”, “Ertaga qanday yaxshilaymiz?” degan savollar bilan murojaat qilish orqali ular o'z fikrini bildiradi, yozuvlariga tanqidiy qarashni o'rganadi.

4. Amaliy misollar

- O'qituvchi sinfda **klaster usulini** qo'llaydi: doskada “harf” degan so'z yoziladi, uning atrofida “shakl”, “yozuv tartibi”, “tovush”, “so'zdagi o'rni” kabi tushunchalar chiziladi. Bu o'quvchilarda harfga kengroq yondashuvni shakllantiradi.

- “Paint” dasturida bolalarga harfni sichqoncha bilan chizdirish — ular uchun ham o'yin, ham mashq bo'lib xizmat qiladi.

- Guruhlarda ishlashda har bir guruh ma'lum bir harfni o'rganadi va o'z guruhidagi bolalar bu harfga oid mashqlarni bajarib, sinfga taqdim etadi — bu o'zaro o'rgatish va eslab qolishni kuchaytiradi.

5. Afzalliklari

Pedagogik texnologiyalarni husnixat darslarida qo'llash quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- O'quvchilarning yozuvga nisbatan qiziqishi ortadi;
- Dars jarayoni jonlanadi, zerikarli bo'lmaydi;
- Har bir o'quvchining individual rivojlanish sur'ati inobatga olinadi;
- O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot kuchayadi;
- Bolalarda tafakkur, mulohaza, tahlil qilish, baholash ko'nikmalari shakllanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda husnixat darslari o'quvchining nafaqat chiroyli yozish malakasini shakllantiradi, balki uning fikrlashi, mehnatsevarligi, didi va estetik qarashlarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda ta'lim tizimi jadal sur'atlar bilan rivojlanar ekan, an'anaviy usullar bilan cheklanib qolish o'quvchilar ehtiyojiga to'g'ri kelmaydi. Ular axborotni tez va qiziqarli shaklda qabul qilishni xohlashadi. Shu bois husnixat kabi darslarga ham zamonaviy yondashuv talab etiladi.

Pedagogik texnologiyalar, xususan, interaktiv metodlar, AKT vositalari, vizual taqdimotlar va reflektiv tahlillar orqali darslarni boyitish o'quvchilarda yozuvga nisbatan bo'lgan munosabatni tubdan o'zgartiradi. Ular darsni zerikarli mashq emas, balki ijodiy jarayon sifatida qabul qila boshlaydilar. Bu esa nafaqat chiroyli yozish,

balki mustaqil fikrlash, o‘z ustida ishlash, xatoni tan olish va uni tuzatishga intilish kabi muhim ko‘nikmalarni shakllantiradi.

O‘qituvchi sifatida biz har bir bolaning qalbiga yo‘l topishimiz, har bir darsni qiziqarli, samarali va hayotga yaqin qilishimiz kerak. Chunki boshlang‘ich sinfda darsga bo‘lgan mehr — butun umrga ta‘limga bo‘lgan munosabatni belgilab beradi. Shunday ekan, husnixat darslariga pedagogik texnologiyalarni joriy qilish — bu shunchaki yangilik emas, balki davr talabi, o‘quvchining haq-huquqini inobatga olgan holda, ta‘limni insonparvarlik ruhida tashkil etish demakdir.

Yakuniy natija shuni ko‘rsatadiki, agar o‘qituvchi har bir darsni puxta rejalashtirib, unga mos texnologiyani to‘g‘ri tanlay olsa, hatto oddiy husnixat darsi ham bolaning yuragida iz qoldiradigan, uni mehnatga, chiroyli fikrlashga va estetik didga oshno etadigan muhim bosqichga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

- Karimov, I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch.* – T.: Ma‘naviyat, 2008. (*Ta‘limda ma‘naviy-axloqiy tarbiyaning o‘rni haqida asosiy g‘oyalar.*)
- Yoqubova M.X. *Boshlang‘ich sinflarda husnixat o‘rgatish metodikasi.* – T.: O‘qituvchi, 2015. (*Boshlang‘ich ta‘limda husnixat darslarining tuzilishi, metodik yondashuvlar.*)
- G‘ofurov N. *Pedagogik texnologiyalar asoslari.* – T.: TDPU nashriyoti, 2017. (*Pedagogik texnologiyalar tushunchasi, tasnifi va amaliy qo‘llanishi.*)
- Tojiboyeva D.T. *Zamonaviy dars va interaktiv metodlar.* – Samarqand, 2020. (*Dars jarayonida interaktiv usullardan foydalanish bo‘yicha tavsiyalar.*)
- Tadjibayeva, M. va boshqalar. *Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi.* – T.: Noshir, 2021. (*Fanlar kesimida metodik ishlash bo‘yicha umumiy qo‘llanma.*)
- Hasanboyeva D.S. *Boshlang‘ich sinflarda yozuv malakalarini shakllantirish.* – T.: TDPU, 2022. (*Husnixat darslarida yozuvni o‘rgatishdagi bosqichlar va mashg‘ulot turlari.*)
- Qodirova M., Raxmatova G. *Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlash psixologiyasi.* – T.: IQTISOD-MOLIYA, 2019. (*Yosh xususiyatlari asosida metod tanlashning ilmiy asoslari.*)
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4319-sonli qarori, 2019-yil 5-mart. “*Ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida*” (*Ta‘lim jarayoniga innovatsiyalarni tatbiq etish bo‘yicha normativ hujjat.*)
- O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi. *Boshlang‘ich ta‘lim davlat o‘quv dasturi.* – T.: 2020. (*Husnixat darslari mazmuni va metodik talablari bo‘yicha normativ hujjat.*)

· Bobojonova N., Sobirova G. *Boshlang'ich ta'limda AKTdan foydalanish metodikasi.* – Andijon: AndMI, 2021.
(*Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini darsga tatbiq etish bo'yicha metodik tavsiyalar.*)

· Rasulova D. *Pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar.* – T.: “Fan va texnologiya”, 2023.
(*Amaliy dars jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash misollari bilan.*)

· Turli manbalar asosida tayyorlangan elektron dars ishlanmalari, videodarslar, AKT platformalari:

- www.ziyonet.uz
- www.eduportal.uz
- www.resurs.edu.uz

(*Milliy platformalardagi husnixat va boshlang'ich ta'lim bo'yicha ochiq materiallar.*)